

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrt leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Mati

Vse osnove človeške družbe se rušijo. Vse, kar se godi na naši zemlji, je le iskanje, kako se naj bi rešili pred plazovi, ki se trgajo in drve iz visokih gora v doline. Vse, kar je v dolini, je prestrašeno, negotovo, nejasno. Le tisti, ki so vrh gora, imajo jasen razgled in varnost. Toda teh je tako malo!

Božjih zakonov še ni nihče, niti poedinec niti narodi, prestopal brez kazni. Največje zlo je, da je sedanji družabni in gospodarski red razbil najmočnejši od Boga postavljeni temelj, na katerem naj bi rastle poedinci in združbe — družina. Nič ni bolj naravnega kakor družina. Navidez majhna celica človeške družbe, toda najbolj životvorna praelica, brez katere ni življenja. Dokler ne bo človeštvo moralno zopet tako visoko, da se bo zavedalo, da je za njegovo življenje družina prepotrebna, da je njegova dolžnost, da ustvari vse pogoje, ki so potrebni za normalno življenje družine, ne bo boljše.

Naša družba je nagnala ženo iz družine, jo vrgla v vrtnice javnega življenja in iznašla za njo nove poklice. Nujno je morala žena pasti v svoji notranji vrednosti. V novih poklicih je izgubila svojo ženskost, postala surova, neiskrena in velikokrat naprodaj. Zaradi teh novih ženskih poklicev je izgubil tudi mož. Ne le materialno s tem, da žene prevzemajo njegova mesta, da povzročajo znižavanje plač, da znižujejo v splošnem življenjski standard, duhovna izguba je še večja. Mož je začel spoznavati ženo v položajih, v katere ne spada. Zato se ni mogel poglobiti v bistvo žene, v njene notranje globine tam, kjer je res žena. Moderni mož in moderna žena sta izgubila vero eden v drugega in zato tudi vero v zakon in družino.

In vendar ima žena vzvišen poklic, ki ji je dan po naravi, zato pa tudi edino primeren — materinstvo. Zdi se, da je materinstvo tako težko. In tudi je. Toda ali niso tudi novi poklici težki? In kaj dajejo ženi ti novi poklici? Morda ugodnejše življenje, morda večjo osebno svobodo, eno pa je gotovo: novi poklici so popolnoma izpomenili pravo obličje žene. — Toda ne njej v dobro. Materinstvo pa daje ženi pravi, vzvišeni položaj — saj je kraljica družine. Tukaj je njeno pravo torišče. V družini pride do veljave kot žena. Kot mati si prisvoji spoštovanje in občudovanje moža, otrok, pa tudi družbe. Kot žena in mati je obdana s sijajem, pred katerim kloni vsak, tudi razuzdanec. Žena — mati! Ti dve besedi dajeta edino pravo vsebino. Kot mati je umetnica. S svojo globoko ženskostjo izoblikuje duše, nravi in značaje otrok. Je sejavca, ki polaga globoko v brazde otroških duš semena. Skrbi, da ta semena vzklijejo, jih neguje, da bi obrodila sad. Čim bolj globoka mati, tem

bolj klena semena in sad. S svojim delom ustvarja ozračje v celi družini. Pa ne le v družini, to ozračje spremlja družino tudi v življenju. Saj je mati velikokrat edina vodnica sinu, hčeri v težkih življenjskih bojih, žena možu angel v odločilnih trenutkih.

Velika je mati v boju za družino in njen obstanek. Značilno za človeštvo je to, da je junaških, požrtvovalnih mater, prav iskrenih mater sorazmerno tako malo v krogih, ki so zelo malo ali nič prizadeti od materialnih težkoč. Ako vzamemo mater iz delovnih slojev, moramo velikokrat onemeti od čudenja, kako more sploh vršiti mati svoje zvanje. Pomanjkanje vsega najpotrebnejšega, brezposelnost, bolezen, slaba stanovanja, često niti teh ni. Takrat trpi mati. Njeno trpljenje je nepopisno. Je Job ali še več. Prav taka trpeča mati je najgroznejši protest proti sedanjim razmeram.

Če je kdo opravičen, da se bori za pravično ureditev človeške družbe, je delavstvo. Večkrat smo že poudarjali in poudarjamo tudi danes, da zavisi bodočnost delavskih rodov od tega, koliko značajnih članov si bodo vzgojili. Značaji se pa ne morejo ustvariti brez družine, brez dobre, požrtvovalne in ljubeče matere. Zato mora biti naše geslo: Ženo iz tovarn, iz javnosti nazaj v družino.

Zavedajmo se, da ni fraza in ravno delavska mati to dokazuje, če trdimo, da je tatvina, ki jo prepoveduje peta božja zapoved, tudi tak način gospodarstva, ki omogoča izrabljanje človeške delovne sile v taki meri, da nujno prisili, da stopi tudi žena ven iz svojega naravnega kroga v borbo za obstanek.

Zavedajmo se tudi tega, da ne greši proti šesti božji zapovedi le tisti, ki dejansko zlorablja ženo, ampak da so grehi proti šesti božji zapovedi tudi take razmere, ki razbijajo in uničujejo družine.

Prav iz teh vidikov je razvidna visoka moralnost delavskega gibanja. Delavsko gibanje ima namen, da ustvari take družabne in gospodarske razmere, da bo žena zopet prišla nazaj v svoje svetišče, da se bo mogla v tem svetišču udejstvovati brez zaprek, da bo mogla brez pridržka kraljevati v družini kot mati v vsem svojem sijaju.

Vsak, kdor nam pridobi
tri nove naročnike
za „**Del. Pravico**“,
dobi za nagrado lepo bro-
širano knjigo
»Žena z zaprtimi očmi«!

V boji!

Hudo je danes in težko. Tudi prejšnji časi so bili v posameznih obdobjih hudi in težki. Bile so vojne, bila je lakota, bile so bolezni in vendar — tako vsesplošne, vsenarodne stiske kot je danes, ni bilo. Trpeli so posamezni kraji, posamezni narodi, a zato so drugod živeli razmeroma dobro. Danes trpe vsi narodi. Pa tudi danes bi mogli živeti ljudje dobro, ko bi bile dobrine pravilno porazdeljene. Saj žito sežigajo kljub temu, da ljudje stradajo. Kavno mečejo v morje, milijoni bi z veliko hvaležnostjo vzeli vsako zrno. Ljudje zmrzujejo ob času, ko so zaloge premoga v skladiščih ogromne in rudarji vsled prevelikih zalog praznujejo. Trgovina počiva kljub temu, da vse — blago in ljudje čakajo, da se zagiblje ves svet in kljub temu, da je tehnika izpopolnila prometna sredstva do neverjetne višine. Nikdar še niso stroji izvršili toliko blaga kot danes in vendar ljudem primanjkuje najpotrebnejše. Nikdar v zgodovini še niso bili vsi narodi in vse države tako povezane kot so danes v društvu narodov in vendar ne najdemo v zgodovini dobe, ko bi si ljudje, narodi in države tako malo zaupali, kot ravno danes. Delavstvo si je po silnih bojih in žrtvah ustanovilo mednarodni urad dela in vendar je danes toliko brezposelnih kot še nikdar.

Vse to žalostno stanje traja dalje in se celo še zaostruje kljub temu, da gospodarski strokovnjaki že dve leti oznanjajo skorajšnje izboljšanje. In vendar ni pravega umevanja za vse te krivice, za umirajoče od lakote. So že posamezniki, ki vidijo vse to, ki se resno prizadevajo za izboljšanje, ki odkritosrčno opozarjajo na zle posledice, ako ne krenemo skoraj, skoraj na nova pota. Ob vesoljnem potopu svetovnega gospodarstva in vsega družabnega reda čepe odločujoči činitelji na kupih dobička kapitalistične barke in ne čujejo glasov obupane množice: poginjamo.

Odkod ta brezbriznost? Kapitalizem ni prevzel le gospodarstva, ampak tudi vso kulturo in vzgojo. Naučeni in vzgojeni smo v kapitalističnem duhu. Zato ni enotne, strnjene obrambe, še manj enotnega, sistematičnega napada. Nešteto jih je, ki se niti enkrat resno ne vprašajo, kam gremo, ali res poginjamo in zakaj poginjamo.

Mi vemo, odkod in zakaj vsa ta nasprotstva, zakaj vsa ta beda. Kapitalizem je kriv. Prepričani smo, v dno srca prepričani, da tako ne gre naprej, da z vso nujnostjo logike vzrokov in posledic padamo v silen preobrat in to zaradi kapitalizma. Zato že leta in leta kličemo na okope: v boj proti kapitalizmu. In koliko dnevov nam je še danih do popolnega zrušenja, do dvanajste ure, tako dolgo bomo klicali: v boj proti kapitalizmu zaradi rešitve celote, zaradi vpostavitve resnične svobode, zaradi pravice, ki končno sigurno zmagaja.

Poročila z delavskih bojišč

Viničarji

Budno na straži.

Limbuš. Med vsemi skupinami »Strokovne zveze viničarjev« je ta skupina najmlajša, po članstvu pa vendar ne zadnja. Z veseljem je prijelo nekaj zavednih viničarjev za delo v organizaciji in zato so se takoj tudi pokazali vidni uspehi v borbi za teptane pravice tamkajšnjega viničarskega delavstva. Vinogradniki, posebej pa nekateri šafarji, so skušali na vse načine preprečiti ustanovitev organizacije, pa vsi naporji so bili brezuspešni. Zakaj? Zato, ker so vsi naši pokretaši držali skupaj, ker so se zavedali velikega pomena svoje stanovske organizacije in medsebojne sloge, preko katere se mora vedno razbiti vsak val nasprotnikov. Ker tako direktna nasprotnost niso uspela, so si sedaj naši protivniki izbrali drugo sredstvo, bolj umetno in učinkovitejše. Posamezne člane odvajajo od organizacije, jim slikajo to kot nepotrebno, kot nekako prevaro in brezpomembnost. Tudi na voditelje skušajo vplivati in jih pregovoriti, naj se ne brigajo za druge viničarje itd. Nameni so jasni. Ako se ne da odpraviti naš pokret v Limbušu na en način, pa se bi dal drugače. Zatorej vsi tovariši člani in odborniki! Zavedajte se velike odgovornosti, ako bi nasledil takim intrigam. Nikar ne dopustite, da bi se zasejal med Vas razdor in medsebojno nezaupanje. Vsi do zadnjega vztrajajte na tem, kar ste sklenili, namreč, da hočete svojo strokovno organizacijo. Naj ne bo med Vami ne omahljivca, še manj pa izdajalca. Tisti, ki se sedaj priljujejo in se delajo za dobre gospodarje, se vam bodo prvi po razsulu vaše skupine v obraz režali in vihтели svoj bič nad vami. Zato vztrajajte budno na straži, naj nikogar ne preslepi pijača, obljube in sladka beseda, ker vsak, kdor vas od organizacije odvajja, je največji nasprotnik viničarskega stanu.

Maribor. Dne 19. marca je bil občni zbor skupine. Udeležba je bila napram prejšnjim občnim zborom dokaj zadovoljiva. Poročilo predsednika tov. Šerka so člani odobrili, kakor tudi poročilo tajnika zveze, ki je navdušilo vse k novemu letu skupine, katera ravno v okolici Maribora mora postati najmočnejša. V odbor so bili izvoljeni tovariši: Šešerko Jože, Vidovič Franc, Krpan Anton, Tomažič Feliks in Bedrač Ivan. V nadzorstvo pa Šešerko Filomena, Breznik Janez in Juričič Ivan. Člani so sklenili, da se bodo vsi obračali samo k enemu zdravniku, kateri bi tako postal naš organizacijski zdravnik. Občni zbor je tudi počastil s svojo navzočnostjo predsednik hočke skupine tovariš Sorko in blagajnik limbuške skupine tovariš Šauperl. Prva seja odbora se vrši dne 1. aprila ob osmih zvečer v Delavski zbornici.

Slovenska Bistrica. Krasen je bil občni zbor skupine 19. marca popoldne. Prišli so polnoštevno viničarji člani in nečlani. Za odbor so poročali tov. Braučec Anton kot predsednik, tov. Lešnik Štefan kot tajnik, tov. Frič Jože pa kot blagajnik. Zvezo je zastopal tov. P. Rozman, ki je govoril predvsem o nujnosti strokovne organizacije za vse viničarje. Izvolil se v odbor zraven dosedanjih še: tov. Brenc Miha in Najdič Franc. Pristopili so novi člani in še se napovedujejo drugi, ki hočejo biti v združeni fronti viničarskega proletarijata. Skupina bo tukaj močno porasla in bo s svojo močjo za viničarje lahko marsikaj dosegla.

Kamnica pri Mariboru. V nedeljo, 2. aprila bo viničarsko zborovanje ob 11 dopoldne v prostorih g. Šeraka. Vsi viničarji iz okolice in tudi sosednih skupin pridite.

Kovinarji

Javornik. Lepa in mila zima, kakor je bila letošnja, ima za obrat na Javorniku to slabo stran, da primanjkuje vode, katera je potrebna za pogon obrata. Ze dalj časa morajo v oddelku težke proge delati ena izmena samo po 6—7 ur. Delavec je tisti, ki mora vse žrtve sprejeti na svoja ramena. Podjetje ne zmore, da bi se ta čas, ko zmanjka vode, dalo delavcem kako drugo delo.

Pred letom dni je bilo vse delavstvo KID na cesti. Sedaj pa je delavstvo zopet že pet mesecev v mezdnem boju za novo kolektivno pogodbo, katera pa še danes ni podpisana. Podjetje se gotovo nič ne mudi, kadar se gre za kak povišek delavcu. Zlomili bi radi delavsko skupnost in strokovne organizacije, kar pa jim ne bo uspelo. Delavstvo pri KID zna ceniti strokovne organizacije.

Jesenice. Danes priobčujemo poslovnik o podpornem fondu ter opozarjamo vse člane, naj to številko hranijo. — Onim članom, ki so v zaostanku s članarino, smo po obratnih blagajnikih izročili opomine s točno navedbo zaostanka in pozivom, da se z lastnoročnim podpisom izjavijo ali bodo zaostanek poravnali ali izstopajo. To smo naredili vsled tega, da bodo, ko stopi poslovnik v veljavo, izostali vsi izgovori, kadar bi kdo izmed zaostankarjev potreboval podporo, češ, saj sem imel namen prispevek poravnati. Do 1. aprila je čas, da se izjavijo. Od vseh blagajnikov pa zahtevamo, da te izjave med uradnimi urami dostavijo službujočemu funkcionarju. Včasih se pripeti, da kdo ne dobi lista kljub temu, da ima članarino v redu in potem, namesto da bi takoj obvestil po organ. zaupniku tajnika ali kakega drugega funkcionarja, kritizira vsepovsod, samo tam ne, kjer je mesto, da se to uredi. Zaponni si, ako nisi dobil lista, sporoči to v pisarni in stvar je rešena brez besedičenja.

Kleparji

Ljubljana. V soboto, dne 25. marca ob 9 dopoldne se vrši sestanek skupine I. K. M. v prostori gostilne pri »Belem volku, Volfova ul. 3. Ker je dnevni red važen, je dolžnost vsakega, da se ga sigurno udeleži in pripelje s seboj tudi druge tovariše! — Odbor.

Poslovnik

za brezposelni in bolniški sklad »Strokovnega odbora kovinarjev JSZ« na teritoriju dravske banovine za skupino »kovinarjev JSZ Jesenice«.

§ 1. Strokovni odbor kovinarjev JSZ za dravsko banovino osnuje podporni sklad, ki je obvezen za vse strokovne skupine kovinarjev JSZ.

§ 2. Podporni sklad za včlanjeno delavstvo se steka: 1. iz prispevkov članov; 2. iz daril, volil in drugih prstovcljnih prispevkov.

§ 3. S prispevki razpolaga vsaka strokovna skupina kovinarjev JSZ na teritoriju, ki ga ima določenega po svojih od oblasti odobrenih pravilih. Tudi dajatev so popolnoma avtonomne in vsaka skupina z njimi razpolaga za svoje članstvo v smislu prvega odstavka.

§ 4. Prispevek znaša: Din 5.— mesečno ali Din 1,25 tedensko.

§ 5. Podpore ob bolezni in brezposelnosti: 1. Člani, ki so najmanj 8 mesecev včlanjeni pri skupini in imajo za ta čas vplačanih za sklad 8 mesečnih prispevkov so upravičeni do izplačila brezposelne in bolniške podpore (sedmi dan po brezposelnosti ozir. po obolenju) pri članstvu, ki je trajalo:

od 8 mes. do 5 let 4 tedne po 10 Din dnevno,
od 5 let do 8 let 6 tednov po 10 Din dnevno,
od 8 let do 15 let 8 tednov po 10 Din dnevno,
od 15 let dalje . . . 10 tednov po 10 Din dnevno.

2. Brezposelna in bolniška podpora v teku enega poslovnega leta ne sme presegati termina določenega v točki 1. tega člena.

3. V primeru, da delavec sam odpove službo iz vzrokov, ki niso utemeljeni, da je moral službeno mesto zapustiti, nima pravice do brezposelne podpore, niti do odpravnine v smislu čl. 6 tega poslovnika.

4. V primeru stavke nastopi pravica do podpore le tedaj, ako to vodi odbor skupine.

§ 6. Ako član v teku petih let svojega članstva ne dvigne nikake podpore, ima v primeru odpusta, upokojitve ali smrti (svoji) pravico do odpravnine v 20-kratnem iznosu dnevne podpore (Din 10.—). Za vsakih nadaljnjih 5 let, ako član podpore ne izžerpa, ima pravico do odpravnine s 100% poviškom.

§ 7. V primeru brezposelnosti in bolezni se mora član takoj, ko je nastopila pravica do podpore, zglasiti pri skupinskem blagajniku.

Blagajnik mora članovo prijavo vpisati v posebno knjigo, ki se vodi kot kontrolna in statistična knjiga izplačanih podpor.

V času bolezni in brezposelnosti je član oproščen vplačevanja prispevkov za ta podporni sklad. Blagajnik mu po predložitvi legitimacije vpiše za ta čas v pravično rubriko namesto »plačano« »bolan« oziroma »brezposeln«.

§ 8. Pravico do podpore in odpravnine izgubi izgubi član v sledečih primerih:

1. Ako je med boleznijo ozir. brezposelnostjo kje zaposlen;

2. Ako se ne pokorava predpisom poslovnika in kontrolnega organa;

3. Ako je s svojimi prispevki za več kot dva meseca na zaostanku kljub temu, da plača zaostale prispevke.

V izrednih primerih (n. pr. ako član v resnici ni mogel poravnati prispevkov) odloča skupinski odbor.

§ 9. Podpore se izplačujejo po skupinskem blagajniku in sicer med uradnimi urami, ki jih za to določa odbor na svoji seji.

Istotako se plačujejo tudi prispevki za podporni sklad v kolikor se ti ne plačujejo organizacijskim zaupnikom po obratih in sicer tako, da je do 10. v mesecu vplačan prispevek za tekoči mesec.

§ 10. Odvišni denar tega sklada mora vsaka strokovna skupina kovinarjev nalagati osebno ali potem poštne hranilnice podružnice v Ljubljani pri Prvi delavski hranilnici in posojilnici v Ljubljani, ako v kraju ni našega denarnega zavoda.

§ 11. Te podporme sklade upravlja vsakokratni odbor strokovnih skupin kovinarjev izvoljen na rednem letnem občnem zboru skupine.

Za svoje poslovanje je odgovoren občnemu zboru skupine in po »strokovnem odboru kovinarjev« načelstvu JSZ v Ljubljani, ki vsak čas lahko po svojem organu izvrši revizijo podpornega sklada.

Nadzorstvo strokovnih skupin kovinarjev je dolžno vsako četrtletje pregledati poslovanje podpornega sklada in o tem poročati na občnem zboru skupine.

§ 12. Odbori skupin morajo na svojih občnih zborih pelagati poročila o stanju sklada s točno navedbo dohodkov in izdatkov, ki jih je sklad imel v teku poslovnega leta.

Tako poročilo se mora tudi predložiti redni letni konferenci »Širšega odbora kovinarjev« in sicer pismeno.

§ 13. Seznam članov in vsi potrebni podatki se vodijo kartotečno, katere upravlja blagajnik skupine. Kartoteka mora biti tako urejena, da je iz nje razvidno, kdaj in koliko je član dobil podpore.

§ 14. Vsakemu članu se mora v njegovo člansko legitimacijo v rubriko (podpore-članarina) vpisati višino prispevka za podporni sklad, dalje kdaj je s plačevanjem teh prispevkov pričel in prenehal.

§ 15. V izrednih primerih (daljši brezposelnosti) se naj, v kolikor to dopuščajo finančna sredstva »Strokovne skupine kovinarjev«, iz sredstev svojih skladov medsebojno podpirajo.

§ 16. Strokovne skupine kovinarjev JSZ, katerih članstvo je zelo izpostavljeno brezposelnosti lahko v okviru tega poslovnika določijo na svoji seji za 100% višje prispevke kakor tudi dajatve. Ako pa katera skupina vsled majhnega števila članstva in slabih razmer ne more določiti prispevkov po § 4 tega poslovnika, so isti lahko za 50% nižji. Seveda se s tem znižajo tudi dajatve in odpravnine.

Vse ostalo pa mora biti v skladu s tem poslovníkom.

§ 17. Določbe tega poslovnika veljajo za redne razmere. V izrednih razmerah (epidemijah, večji brezposelnosti) se sklicje sestanek vseh članov strokovne skupine kovinarjev dotičnega kraja, ki odločajo o uporabi dajatev tega sklada.

Odbor skupine mora take primere takoj spročiti strokovnemu odboru s predlogom, da se sklicje širša seja strokovnega odbora, ki o tem razpravlja v smislu § 15. tega poslovnika.

§ 18. Obresti naloženega denarja se uporabijo za upravne stroške sklada.

§ 19. V primeru, da bodo skladi posameznih strokovnih skupin kovinarjev pokazali večje prebitke, se za primeren odstotek povišajo dajatve. V tem primeru se mora ravnati po § 21. tega poslovnika.

§ 20. Ako bi iz kateregakoli razloga pri kaki skupini kovinarjev JSZ poslovanje tega sklada prenehalo, se denar razdeli med člane tega sklada.

§ 21. O izpremembi tega poslovnika odločajo delegati skupin s strokovnim odborom na redni letni konferenci, ki ima značaj občnega zbora »Strokovnega odbora kovinarjev JSZ« v sporazumu z načelstvom JSZ.

Rudarji

Zagorje. Tukajšnja skupina je imela na Sv. Jožefa dan svoj občni zbor. Sedanje razmere so prinesle v naše vrste skoraj nekoliko malodušnosti. Reči pa moramo, da nas je občni zbor ozdravil. — Po poročilu funkcionarjev je izpregovoril zastopnik centrale JSZ tovariš **Marinček**. V svojih izjavah je pokazal, kakšna je naloga strokovne organizacije in kakšne dolžnosti imamo še posebej kot katoličani. Gospod kaplan **Markez** je podprl ta izvajanja še s praktičnimi zgledi in tudi nasvetoval, kako se naj poživijo strokovna organizacija. Tov. **Flisek** je poudarjal, da je potrebno živahnejše delovanje tudi radi tega, ker smo dolžni radi naših prednikov in pa radi tega, da se podpre celotna fronta delavstva. Pri volitvah so bili izvoljeni v odbor tovariši: **Vrstovšek**, **Nolimal**, **Flere**, **Drnovšek**, **Grabnar**; v nadzorstvo: tovariša **Flisek** in **Dolinar**. Več prihodnjic.

Nameščenici

Odbor je na svoji zadnji seji določil, da bodo uradne ure organizacije vsak petek od 6 do pol 7 zvečer v društveni sobi (bivša centrala Krekove mladine!) V tem času se lahko člani in drugi zglasajo v društvenih zadevah, plačujejo članarino itd. **Javna borza dela** v Ljubljani nam je sporočila, da posluje za nameštensko stroko posebej in sicer vsako sredo od 4 do 6 popoldne. To predvsem brezposelnim članom v Ljubljani v vednost.

Delavsko združništvo

Občni zbor »Delavske založbe«

V sredo, dne 15. marca se je vršil redni letni občni zbor naše kulturne zadruga »Delavske založbe«. Iz posameznih poročil je bilo razvidno, da članstvo zadruga kakor »Krekove knjižnice« stalno raste. Knjige, ki jih izdaja knjižnica, so po svoji vsebini in vrednosti kar najboljše. Krekova knjižnica se je z rednim izdajanjem svojih knjig v tem letu precej približala svojemu cilju. Tudi revija »Beseda«, ki jo izdaja založba, beleži porast na naročnikih. Promet knjižnice je bil naravnost ogromen, saj dosega skoraj 1 milijon dinarjev. Krekova knjižnica vrši izredno važno nalogo v naši delavski kulturi.

V novi odbor so bili izvoljeni tovariši: **Pitako Vilko**, **Vilfan Ernest**, **Koprivec Matie**, **Stok Edi** in **Rozman Joško**. V nadzorstvo pa so bili izvoljeni: **tov. Zumer Srečko**, **dr. Pokorn Joško** in **Jeršič Miro**.

Doma in po svetu

Narodna skupščina je proračun za 1933-34 sprejela. Sprejet je bil z 243 glasovi, 12 jih je glasovalo proti. Bivši trg. minister **Mohorič** je v svojem govoru izjavil, da bi se moral proračun še bolj znižati. Napram sedanjemu je za 585 milijonov nižji.

Narodni skupščini je bil takoj po sprejetju predložen zakon o gasilcih in zakon o obvezni telesni vzgoji naroda.

Naš zunanji minister Jevtič se je vrnil iz Ženeve. Razorožitvena konferenca je v generalni debati dokazala, da z predlogom **Mac Donald** ni nihče zadovoljen.

V **Ženevi** se je vršila konferenca Male antante. Razgovor se je vršil o razorožitvenem predlogu britanske vlade. Članice držav Male antante bodo načrt proučile.

Upravni odbor zaprt. Policija v Skoplju je zaprla upravni in nadzorstveni odbor Privilegirane banke za Južno Srbijo. Pravijo, da je radi mahinacij te banke oškodovana hipotekarna banka za 7 in pol milijona dinarjev.

Privatna trgovska bolniška blagajna »Mercur« v Zagrebu, pri kateri so zavarovani zoper bolezen in nezdgoe tudi nekateri nameštenci iz dravske banovine, je dobila komisarja. Na zadnjem občnem zboru je prišlo namreč do razkola med nasprotniki: »belimi«, ki so marksisti, in »plavimi«, med katerimi so krščanski nameštenci in narodne grupe. Prvi hočejo dobiti na vsak način v roke to blagajno in jo po svoje reformirati. Pri odločilnem glasovanju se je pokazalo, da je za belimi okrog 9100 članov, za plavimi pa okrog 9900.

V **Avstriji** se igrajo diktaturo. Dunaj doživlja tudi poulične spopade med socialisti in narodnimi socialisti. V Mödlingu pri Dunaju so narodni socialisti napadli himwehrovski dom, toda so bili odbiti. Dunajčani tedaj doživljajo majhno revolucijo.

Anglija je izredno interesirana na tem, kam bo v tem kaosu šla Italija. **Mac Donald** je osebno obiskal Mussolinija v Rimu, da se z njim dogovori o nadaljnjem zadržanju Italije napram Franciji in Nemčiji. Sklenila nista nič definitivnega. Mussolini je predlagal direktorij štirih velesil. Francoski tisk je proti temu obisku. Kakor se vidi, imata Anglija, kakor Italija interes na tem, da slabita moč in samostojnost Francije. Posebno sedaj se jima zdi

to potrebno, ker Francija sklepa razne pakete z Rusijo. Tedaj tudi v Veliki antanti eden drugemu ne zaupajo.

V **Nemčiji** Hitlerjevci dosledno preganjajo ne samo komuniste, marveč tudi socialiste. Tako gradijo v okolici Dachaua veliko koncentracijsko taborišče za 5000 ljudi. Tu bodo internirali komuniste, člane Reichsbannerja in marksistične voditelje, kateri ogrožajo varnost države.

V **Münchenu** so komunisti pripravili atentat na Hitlerja in vodilne osebnosti sedanjega režima. Atentat bi se moral izvršiti v trenutku, ko bi se Hitler peljal v avtomobilu po Prinzregentenstrasse. Pasanti so čuli pogovor o tem in obvestili policijo. Atentatorji so nato zbežali.

Voditelj nemških komunistov **Thälman** je bil baje po nalogu Hitlerja v zaporih ubit. Metode, ki se jih poslužujejo danes vodilni državniki napram svojim nasprotnikom, so surove do skrajnosti.

Hitlerjevo časopisje piše, da bo narodno socialistična revolucija zopet pokristjanila Nemčijo. Začetki ne kažejo tega, kajti dobremu katoličanu ni dovoljeno kar na debelo pobijati svoje nasprotnike.

Hitler se pogaja s centromom za sodelovanje. Proti sodelovanju s centromom delajo posebno vodilni narodno socialistični voditelji na Bavarskem, med drugimi komisar za prosveto **Schemm**.

Enotna fronta med marksisti? Listi poročajo, da je izdala komunistična tretja internacionala nalog svojim evropskim organizacijam, naj ne napadajo več socialistov, ampak naj z njimi sodelujejo. Neuspeh v Nemčiji je predvsem vzrok novi paroli.

Bolgarija: Po povratku zemljoradniških emigrantov je postala zveza **Aleksander Stambolijski** zelo aktivna. Izrekla se je proti diktaturi in za sporazum z Jugoslavijo. Zemljoradniški akademiki so se izrekli za emigrante. Zanimivo je, da so dobili tudi Bolgari svoje »hitlerjevce«. Osnovala se je namreč narodnosocialistična stranka, ki pa se je neposredno po ustanovitvi razbila radi diktature predsednika na dva dela.

Tiskovna akcija mora število naročnikov naših listov podvojiti. Naročajmo in čitajmo v prvi vrsti le naše liste in revije.

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

9. poglavje.

BLISK.

I.

Dopoldne je **Jed** nadaljeval svoje delo na univerzi. Predavanje, ki se je vršilo popoldne, je moral izpustiti, toda hotel je to nadomestiti v poletnem semestru. Da bi le rojenice, ki so imele v rokah njegovo življenje, ohranile strega **Warrenerja** pri življenju, da bi **Jed** lahko vse poletje obdržal to čudovito službo, namesto, da bi romal po deželi in z blebetanjem vsiljeval ženam propadlih farmerjev zvezke ali knjige ali stroje za molžnjo ali jermene za brušenje britev!

Vest o njegovi sreči je prišla na ušesa večini njegovih tovarišev in mu je dala slaven glas. Mnogo jih je vedelo, kako važno je, če se človeku posreči priti v bližino kakega bogataša, a le malokateri izmed njih si je v najdrznejših sanjah upal sanjati o tako lepi priliki, ki je doletela tega velikega kmečkega fanta. Njegovo molčече zadrževano vedenje je nenadoma začelo vplivati nanje. Ljudje so o njem lahko govorili marsikaj, kar je bilo zanimivejše kakor resnica.

Kancler Saybuck ga je ustavil na vseučiliškem dvorišču.

»Kaj čujem, **Rusher**? Vi ste v službi pri mrs. **Warrenerju**?«

»Da, sir, dal me je poklicati, da bi mu stregel, in jaz seveda nisem mogel odreči.«

»Kaj pa delate tam?«

»Vsako popoldne sem tri ure pri njem. Kar pač tedaj potrebuje! Po navadi mu berem.«

»Kaj berete?«

»Liste, zbornike, kar je že.«

»Tudi radikalne in brezbožne spise?«

»Da, sir; žal tudi to: a ne pustim, da bi to kaj vplivalo name. Pri enem ušesu mi gre noter, pri drugem ven.«

»Le previdno, mladi prijatelj, molil bom za vašo dušo. **Nikdar** bi si ne mogel odpustiti, če bi kdo izmed mojih varovancev padel v skušnjavčeve zanke.«

»Da sir, mislim, da razumem, kaj menite, toda jaz se ne bom dal ujeti.«

Jedov odgovor je zvenel zelo zanesljivo; v resnici pa se ni čutil tako trdnega. V njegovem sreju so se godile stvari, ki si jih ni hotel priznati, potiskal jih je v stran in zapiral oči. Skoraj vsak dan so ga napadale čudne misli, misli, o katerih še **nikdar** ni slišal. Ni šlo toliko za posebne dokaze, kot pa za splošno stališče: da je bolje, življenjska dejstva presojati po zdravem razumu, kakor pa se uklepati v sestav naukov, o katerih starši, učitelji in pastori trdijo, da je svet!

Zastonj si je **Jed** govoril, da ga vse to prav nič ne zanima, da hoče zgolj napredovati v svetu. To nevarno, novo, zapeljivo misel je nekdo dan za dnem šepetal njegovi duši. Na tej strani njegov delodajalec, ki mu daje to ali ono poredno vprašanje ali pa izreka prav postranske opombe, ki naj ga sramote, ker še vedno veruje v neumne, otroške reči, ker ga je strah, da bi se s svojimi možgani spravil nad življenjska vprašanja! In na drugi strani **Liza**, ki ga opazuje vsa v skrbi, da bi njegova dragocena duša trpela škodo zaradi svetnih koristi, če bi občeval s hudobnim, pregrešnim brezbožnikom! Pazi na svoje korake, **Jed Rusher**!

V Krekovi knjižnici bodo izšle letos te-le knjige: **Miško Kranjec: PREDMEŠTJE** — roman iz Ljubljane; **Mirko Javornik: CRNI BREG** — roman iz rudarskih revirjev; **Upton Sinclair: DOLARJI** — roman I. del.

Problemi naše mladine

Zasluzni in znani socialno politični delavec dr. M. Šlesinger iz Zagreba razpravlja v »Radnički Zaštiti« o važnem in aktualnem vprašanju socialnega skrbstva za našo mladino. Kot zdravnik gleda in proučuje ta problem s stališča zdravja in higijene. Med drugimi ugotavlja sledeče:

Vajeniško vprašanje spada pri nas v skupino nerešenih socialnih problemov. In vendar je izredne važnosti, saj obsega na tisoče mladih ljudi.

Sicer imamo zakonske odredbe o zaščiti mladih delavcev. V zakonu o zaščiti delavcev imamo maksimiran delovni čas, ki za vajence ne sme presegati nad 8 do 10 ur dnevno. Po podatkih, ki jih je zbral mestni zdravnik dr. Čepulič, pa dela v Zagrebu 14% vajencev 12 ur, 13.3% 16 ur, 5.1% pa celo 18 ur na dan. Zdravstvene in higienske razmere so po podatkih istega zdravnika naravnost porazne. Saj stanuje polovica vajencev v stanovanjih, ki ne ustrezajo higienskimi predpisom. Četrtnina se jih ne koplje. 27% med njimi je zelo slabo razvitih. Veliko pa je tuberkuloznih. Na deželi so razmere še mnogo slabše.

V l. 1932. je stopil v veljavo novi obrtni zakon, ki ima zopet kopico lepih odredb o zaščiti mladih delavcev. Pri vsem tem pa moramo v praksi ugotoviti:

Da morajo vajenci delati preko po zakonu jim določenega delovnega časa.

Stanujejo v slabih stanovanjih in so njihove življenjske prilike tako slabe, da dobesedno stradajo.

Nimajo rednih letnih dopustov.

Njihova izobrazba mora biti slaba, kajti šolski zdravnik trdi, da se vsled prevelikega napora pri delu ne morejo učiti.

Te ugotovitve so za nas izredne važnosti. Saj so jih ugotovile osebe, ki nimajo interesa kritizirati in kazati na te nedostatke s tega vidika, da bi mlade delavce navajali v borbo proti mojstrom in skrbi za izboljšanje njih položaja.

Mojstri zelo radi ugotavljajo, da se vajence zavaja z demagoškimi gesli in zahtevi po izboljšanju njih položaja.

Te ugotovitve ovržejo tedaj vse trditve o velikodušni skrbi delodajalcev napram vajencem. Nam je to le v dokaz, da je treba temu vprašanju posvečati kar največ pažnje.

Tudi pri nas v tem pogledu ni prav nič bolje. Zato bi bilo važno, ako bi nam kateri od gospodov zdravnikov osvetlil to vprašanje s statističnimi podatki.

Kakor imajo pravico v raznih združbah in korporacijah se boriti za svoje pravice delodajalci, tako imajo pravico tudi delavci, predvsem mladostni delavci, da se borijo za izboljšanje svojih interesov. Ni to sovraštvo, marveč logična posledica samoobrambe, do česar jim daje pravico tudi zakon.

Draginja narašča

Oddelek za gospodarsko proučevanje pri Narodni banki je objavil gibanje indeksa cen na debelo za mesece januar in februar l. 1932 in 1933. Naslednje številke kažejo jasno gibanje cen:

	febr. 1933	jan. 1933	febr. 1932
rastlinski proizvodi	65.5	65.4	70.3
živalski proizvodi	60.1	57.2	57.6
mineralni proizvodi	76.8	75.7	75.7
industrijski proizvodi	73.0	73.0	68.8
totalni indeks	68.4	67.6	67.3
izvozni predmeti	61.0	59.6	65.3
uvozni predmeti	74.9	73.8	64.4

Splošni indeks cen na veliko se je povečal v februarju za 0.8 poena, v primeri z decembrom 1932 pa za 3.5 poena.

Za vse predmete se je indeks povečal, razen za industrijske, za katere je ostal neizpremenjen. Najbolj se je povečal za živalske proizvode in sicer za 2.9 poena, čeprav je cena masti in slanine nekoliko popustila.

Socialna in gospodarska politika

Naše narodno gospodarstvo v februarju 1933.

(Po statistiki OUZD v Ljubljani.)

Vkljub splošni depresiji se gospodarske razmere letos v gotovem oziru povoljnejše razvijajo kot pred enim letom. Res je zaposlenost delavstva za 8% manjša od lanskega leta, vendar opažamo letos četudi ne posebno izrazito naraščanje zaposlitve, katera bo najbrže sezjskega izvora, že od prve polovice februarja dalje. Lani smo dočakali ta pojav šele v začetku aprila. Glede na število delavcev si je najbolj opomogla v februarju gozdno-planinska industrija. Prirastek znaša 201 delavca ali 3.71%. Ta industrija je padla od decembra 1932 do januarja 1933 za -5.55%.

Od januarja do februarja so v glavnem nazadovale — in sicer radi seziže — sledeče industrije. Čevljarji in krojači imajo po božičnih praznikih vedno počitnice par mesecev. Ljudje hočejo imeti nove obleke šele za veliko noč in tako pomladanska sezija v tej stroki še ni nastopila. »Oblačilna industrija« in »Predelovanje kože« je morala radi tega pasti. Stavbarstvo v svojih najrazličnejših formah mora radi vremenskih razmer istotako počivati. Radi tega so padle: gradnja železnic, cest itd., industrija kamenja in zemlje ter končno gradnje nad zemljo. Teh 5 industrij je izgubilo 1158 delavcev. Celoten padeč pa znaša 1259.

Javni dolgovi — obremenitev na enega prebivaleca

Po stanju od 31. decembra 1930 pride na glavo samoupravnih dolgov — v vsej državi 117.7 Din. Po banovinah pa je z dolgovi na prvem mestu Dravska z 278.21 Din, nato Savska s 117.81 Din, Primorska pa samo s 102.26 Din. V primerjavi z mesti je zopet prva Ljubljana z 2.449.65 Din, sledi Belgrad s 1878.48 Din, Split z 1.741.67 Din, Niš z 1379.00 in končno Zagreb z 968.36 Din. (Po knjigi »Samoupravno gospodarstvo v Dravski banovini«.) Po tem bi bilo sklepati, da ima dravska banovina, posebno pa Ljubljana, največ dolgov. Posojila, ki so bila najeta, pa so se do 90% porabila za investicije in gradbena dela. Tako je n. pr. Ljubljana zgradila v teku zadnjih let stanovanjskih hiš za 66 milj. Din. Tako so tudi vsa ostala posojila šla n. pr. za regulacijo mesta, tlakovanje, kanalizacijo, mostove, vodne zgradbe 25.17 milj. Din, za elektrarno 20.5 milj. Din itd. Ljubljana ima 153.7 milj. dolgov od katerih odpade 45 milj. Din na 6% obligacijsko posojilo, ki se je uporabilo izključno za zgradbo stanovanjskih hiš.

Razno

Najlepši izum. Današnji čas se odlikuje z velikimi izumi, toda največkratnejši izum je prav gotovo tiskarstvo. Grozotno uporabo metalov smo vsi doživeli; tem več vzroka imamo, da občudujemo uporabo, ki je izmed vseh najlepša, da se divimo neznatni tiskarski črki, ki je manjša kot vsak projekt — **omajala mnogo večje trdnjave kot vsa artilerija na svetu.** Ta majčkena črka **požene lahko v zrak cele sisteme,** toda le, da naredi prostora drugim lepšim, za življenje sposobnejšim. (Po rev. Življenje in svet.) — Ali se tega v resnici zavedamo? Posebno mi delavci. Ne! Ako bi se zavedali, bi delavstvo posvečalo več pozornosti svojemu lastnemu tisku.

Iz uredništva

Uredništvo se v polni meri zaveda svoje velike odgovornosti, ki jo ima napram krogu svojih čitateljev. Prizadeva se, da je list v mejah, ki so danes dopustne, kar najbolj urejevan.

Uredništvo pa se s to ugotovitvijo nikakor ne more zadovoljiti, kajti vprašanje je, ako so vsi naši tovariši z nami istega mnenja.

Da bo naša »Delavska Pravica« vsebinsko v polni meri odgovarjala svoji nalogi, ki jo vrši v našem delavskem pokretu, je treba čim širšega kroga delavcev-dopisnikov. Vsled tega bi želeli, da nam vsi tovariši, ki jim je na tem, da bo list odgovarjal svojemu namenu, pišejo uredništvu svoja mnenja. V kolikor bo mogoče, bo uredništvo vsak dober nasvet in željo upoštevalo.

Pričakujemo tedaj, da nam pišete in to večkrat.

UREDNIŠTVO.

Mr. Ph. Jože Žabkar

lekarnar,

vljudno javlja, da je otvoril svojo novo

JAVNO LEKARNO

19. t. m. na **Jesenicah**, Gosposvelska cesta, nasproti hotela »Triglav« (ordinacija g. doktorja Marčiča).

Izdaja zdravila tudi na recepte vseh bolniških blagajn.